

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Kharkiv national pedagogical university named after G. S. Skovoroda
Sumy branch of Kharkiv national university of internal affairs

**ПЕДАГОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ ДО РОБОТИ В
ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ**

Монографія

**PEDAGOGICAL AND SOCIAL-PEDAGOGICAL CONDITIONS
OF FORMING PROFESSIONAL READINESS IN THE FUTURE
LAW ENFORCEMENT OFFICERS OF UKRAINE TO THE WORK
OF EXTREME CONDITIONS**

Monograph

Харків - Суми
Видавець Наталуха А.С.
2015

Editors: Levchenko K. B., doctor of legal science, president of International women's right center „La Strada”, Zelenskaya L. D., Doctor of Education, professor of Kharkiv national pedagogical university named after G. S. Skovoroda, Roganova M. V., doctor of education, professor of Kharkiv humanities and pedagogic academy.

Recommended for publication by the academic council of Kharkiv national pedagogical university named after G. S. Skovoroda, record of proceedings № 2 from 17.04.2015, by the academic council of Kharkiv National University of Internal Affairs, Sumy branch, record of proceedings № 7 from 10.06.2015.

Pedagogical and social-pedagogical conditions of forming professional readiness in the future law enforcement officers of Ukraine to the work in extreme conditions. – monograph / Bilous T. L., Klimova S. M., Lazarenko O. O., Lukash S. S., Trubavina I. M., Tyurina V. O. // under the editorship of Trubavina I. M. – Sumy: Natalukha A.S. - 2015. - 174 p.

The term of extreme work conditions of people who work at internal affairs is defined in the monograph. Its classification is classified. The mechanism of its action and its impact upon the person as well as upon the quality of work of law enforcement officers is generalized and discovered under the conditions of the urgency of changes in the training of future police officers to work in such conditions during the transformation of Ukrainian society. The authors solved the legal status of law enforcement officers in the extreme conditions. Lack of attention to this problem in scientific and pedagogical researches is elicited, especially in terms of forming professional readiness of law enforcement officers to the work in such conditions. The role of the personal factor next to the professional competence of policemen's reaction to the impact of extreme conditions is mentioned. The national and international experience concerning the problem of training policemen to the work under the extreme conditions is analyzed. The useful ideas for borrowing and development in Ukrainian system of training police officers, particularly in terms of ensuring professional reliability, professionalization of teaching, formation of critical and innovative thinking, etc. All above mentioned was the reasonable basis for studying educational and social-pedagogical conditions of formation the professional readiness of future law enforcement officers of Ukraine to the work in extreme conditions. A special place is occupied by the authors' scientific research results for the work of particular subdivisions to the work under the extreme conditions.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	8
ПЕРЕДМОВА (Трубавіна І. М.).....	9
ВСТУП (Білоус Т. Л.).....	11
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ (ОВС) УКРАЇНИ ДО РОБОТИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	13
1.1. Поняття екстремальних умов в діяльності працівника ОВС України (Білоус Т. Л.).....	13
1.2. Правовий статус працівника ОВС України в екстремальних умовах (Клімова С. М.).....	18
1.3. Механізм впливу екстремальних умов праці на особистість та якість роботи працівника ОВС України як основа визначення напрямків удосконалення його підготовки (Трубавіна І. М., Тюріна В. О.).....	24
1.4. Вплив екстремальних умов на особистість працівника ОВС України та якість його діяльності (Білоус Т. Л.).....	30
1.5. Стан розробленості проблеми формування професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у майбутніх працівників ОВС України у науково-педагогічних дослідженнях (Білоус Т. Л.).....	34
1.6. Структура професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у майбутніх працівників ОВС України (Білоус Т. Л.).....	46
Висновки до розділу І.....	56
РОЗДІЛ ІІ. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ	58
2.1. Стан сформованості професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у майбутніх працівників ОВС України (Білоус Т. Л., Лукаш С. С.).....	58
2.2. Можливості адаптації закордонного досвіду формування професійної готовності майбутніх поліцейських до роботи в екстремальних умовах в систему підготовки працівників ОВС України (Білоус Т. Л., Трубавіна І. М.).....	73
Висновки до розділу ІІ.....	79
РОЗДІЛ ІІІ. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ	81
3.1. Зміст і шляхи реалізації педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх працівників ОВС України до роботи в екстремальних умовах (Білоус Т. Л.).....	81

3.2. Організація методичної роботи з викладачами щодо формування їх готовності до впровадження педагогічних умов (Білоус Т. Л.).....	82
3.3. Забезпечення професійної спрямованості викладання навчальних дисциплін (Білоус Т. Л.).....	85
3.4. Забезпечення професійної надійності майбутніх працівників ОВС України до роботи в екстремальних умовах в навчальному процесі ВНЗ МВС України (Білоус Т. Л.).....	90
3.5. Застосування активних та інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх працівників ОВС у ВНЗ МВС України (Білоус Т. Л., Трубавіна І. М.).....	96
Висновки до розділу III.....	100
РОЗДІЛ IV. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА ОВС УКРАЇНИ ДО РОБОТИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	102
4.1. Поняття соціально-педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх працівників ОВС України до роботи в екстремальних умовах (Трубавіна І. М.).....	102
4.2. Сутність і шляхи реалізації соціально-педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх працівників ОВС України до роботи в екстремальних умовах.....	103
4.2.1. Розвиток критичного і нестандартного мислення у майбутніх працівників ОВС України (Трубавіна І. М.).....	103
4.2.2. Формування комунікативних умінь у працівників ОВС України і умінь захисту від маніпуляцій (Трубавіна І. М.).....	112
4.2.3. Профілактика сімейного неблагополуччя як шлях протидії негативного впливу екстремальних умов праці працівника ОВС України (Трубавіна І. М.).....	116
4.2.4. Профілактика професійного вигорання у майбутніх працівників ОВС України як шлях протидії впливу екстремальним умовам (Трубавіна І. М.)...	126
Висновки до розділу IV.....	129
РОЗДІЛ V. ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ УПОВНОВАЖЕНОГО ПІДРОЗДІЛУ ОВС УКРАЇНИ У СПРАВАХ ДІТЕЙ ДО СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ РОБОТИ (Лазаренко О. О.).....	131
ВИСНОВКИ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ (Трубавіна І. М.).....	137
ЛІТЕРАТУРА	141
ДОДАТКИ.....	162
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	173

CONTENT

FOREWORD (Trubavina I. M.).....	8
INTRODUCTION (Bilous T. L.).....	9
THE LIST OF ABBREVIATIONS	11
CHAPTER I. THEORETICAL BASIS OF FORMING THE PROFESSIONAL READINESS OF FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS OF UKRAINE TO WORK UNDER THE EXTREME CONDITIONS	13
1.1. The definition of extreme conditions of police officers in Ukraine (Bilous T. L.).....	13
1.2. The legal status of police officers in Ukraine under the extreme conditions (Klimova S. M.).....	18
1.3. The mechanism of the extreme conditions in fluency upon the person and the quality of policemen work as a basis of identity the branches of its improvement as well as training (Trubavina I. N., Tyurina V. O.).....	24
1.4. The influence of extreme conditions upon the person of Ukrainian police officers in Ukraine its quality and its activities (Bilous T.L.).....	30
1.5. The status of the problem formulation of forming professional readiness to the work under the extreme condition of law enforcement officers in Ukraine in the scientific and pedagogical studies (Bilous T. L.).....	34
1.6. The structure of professional readiness to the work under the extreme conditions of law enforcement officers in Ukraine (Bilous T. L.).....	46
Conclusions to chapter I.....	56
CHAPTER II. THE THEORY AND PRACTICE OF FORMING PROFESSIONAL READINESS TO THE WORK UNDER THE EXTREME CONDITION OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS OF UKRAINE	58
2.1. The formedness level of the professional readiness to the work under the extreme condition of law enforcement officers in Ukraine (Bilous T. L., Lucash S. S.).....	58
2.2. The possibility of adapting the foreign experience of formation the professional readiness to the work under the extreme condition of law enforcement officers in Ukraine (Bilous T. L., Trubavina I. M.).....	73
Conclusions to chapter II.....	79
CHAPTER III. THEORETICAL EXPLANATION OF THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING THE PROFESSIONAL READINESS TO THE WORK UNDER THE EXTREME CONDITION OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS IN UKRAINE	81
3.1. The content and ways of implementing pedagogical conditions of formation of professional readiness to the work under the extreme condition of law enforcement officers in Ukraine (Bilous T. L.).....	81

3.2. The organization of methodical work with the teachers concerning the formation of their readiness for implementation of pedagogical conditions (Bilous T. L.).....	82
3.3. Providing professional orientation of teaching (Bilous T. L.).....	85
3.4. Providing professional reliability of future law enforcement officers in Ukraine to the work under the extreme condition during the studying at the high educational establishment of Ministry of internal affairs of Ukraine (Bilous T. L.).....	90
3.5. The usage of active and interactive teaching methods during teaching of future law enforcement officers in Ukraine in at the high educational establishment of Ministry of internal affairs of Ukraine (Bilous T. L., Trubavina I. M.).....	96
Conclusions to chapter III.....	100
CHAPTER IV. SOCIAL-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF PROFESSIONAL READINESS TO THE WORK UNDER THE EXTREME CONDITION OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS IN UKRAINE.....	102
4.1. The definition of social-pedagogical conditions of formation of professional readiness to the work under the extreme condition of future law enforcement officers in Ukraine (Trubavina I. M.).....	102
4.2. The essence and ways of realization the social-pedagogical conditions of formation of professional readiness to the work under the extreme condition of future law enforcement officers in Ukraine.....	103
4.2.1. The development of critical and innovative thinking of future policemen of Ukraine (Trubavina I. M.).....	103
4.2.2. Forming the communicative skills and abilities of protection against manipulation of police officers in Ukraine (Trubavina I. M.).....	112
4.2.3. Prevention of family problems as a way to counter the negative impact of extreme conditions policemen of Ukraine (Trubavina I. M.).....	116
4.2.4. The preventive measures of professional burnout of future police officers of Ukraine as a way to counter the impact of extreme conditions (Trubavina I. M.).....	126
Conclusions to chapter IV.....	129
CHAPTER V. TRAINING OF THE OFFICIALS FROM THE AUTHORIZED INTERNAL AFFAIRS UNIT FOR CHILDREN'S AFFAIRS OF UKRAINE TO SPECIAL EXTREME WORKING CONDITIONS (Lazarenko O. O.).....	131
CONCLUSIONS, PROPOSALS AND RECOMMENDATIONS (Trubavina I. M.).....	137
LITERATURE.....	141
APPLICATIONS.....	162
INFORMATION ABOUT THE AUTHORS.....	173

Передмова

Проблема поліпшення якості роботи і реформування сучасних органів внутрішніх справ – проблема довіри населення до органів державної влади, до міліції та викоренення і запобігання злочинності, вона є актуальною для багатьох країн у контексті захисту прав людини і створення умов для сталого розвитку суспільства. Перш за все це залежить від особистого і професійного розвитку працівників ОВС і інституційного розвитку міліції як організаційної структури, які взаємопов'язані. У цьому контексті важливе значення мають не тільки правові, економічні та соціальні умови реформування міліції, а й педагогічні і соціально-педагогічні аспекти формування особистості працівника ОВС і його компетентності. Саме вони реалізують людський фактор в професійній діяльності, який часто є вирішальним у професійній діяльності, особливо в екстремальних умовах і дозволяє уникати конфлікту інтересів в професійній діяльності на основі внутрішніх переконань працівника ОВС і професійної надійності, забезпечує протидію корупції на рівні кожної окремої особистості працівника ОВС, виконання професійної діяльності в екстремальних умовах. Педагогічне і соціально-педагогічне забезпечення підготовки майбутніх працівників ОВС переводить існуючі в суспільстві ідеали, норми, вимоги в надбання кожної особистості через інеріоризацію та екстеріоризацію майбутнім працівником ОВС ідей, цінностей, норм, знань, умінь в площину особистих цінностей, вчинків, поведінки, професійної діяльності. Тобто робить реформи працюючими на рівні кожного працівника ОВС. Педагогіка не показує ідеал діяльності як філософія – вона показує, якими шляхами його досягти через навчання і виховання. Призначення соціальної педагогіки – в показі нових, позитивних моделей життя і поведінки, нового способу життя і навчання їм. Мало говорити населенню і міліціонерам про те, що насильство і агресія, корупція – це погано, мало створювати нові закони і посилювати контроль. Але треба ще навчити поведінці без насильства, агресії, нарівні з новими законами, нормативними документами, сформувати професійну готовність, а не тільки компетентність працювати на нових засадах. Екстремальні умови праці міліціонера – найскладніші в аспекті формування професійної готовності майбутніх працівників ОВС до професійної діяльності. У сучасних умовах зростаючої зовнішньої агресії і внутрішньої злочинності постає питання про підвищену роль особистісного фактору в їх подоланні з урахуванням найновіших розробок в сфері формування професійної компетентності працівників ОВС України. Саме ці питання і складають основу монографії, положення і висновки якої можуть бути використаними у реформуванні органів внутрішніх справ, підготовці патрульних, у ВНЗ МВС України.

PREFACE

The problem of improving the quality of work and reformation of contemporary bodies of internal affairs is the problem of people's trust to state authority to the police and extermination and averting of criminality. It is of present interest in many countries in terms of human rights' protection and creation of conditions for development of the society.

First of all it depends upon personal and professional development of workers of internal affairs bodies and institutional development of the police as an organizational structure which are connected (interconnected). In this context not only legal, economical and social conditions of the police reformation matter but also pedagogical and social-pedagogical aspects of forming internal affairs bodies employee's personality and competence. Just they realize personal factor in professional activity that is often decisive in professional activity, especially under extreme conditions and allows to avoid conflict of interests in professional activity based on inner beliefs of a worker of internal affairs bodies and professional reliability, ensures counteraction to corruption on the level of individual personality of internal affairs bodies worker, fulfillment of professional activity under extreme conditions.

Pedagogical and social-pedagogical guarantee of future employees of internal affairs bodies transfers existing in the society ideals, norms, requirements in the domain of each individual through exteriorization and exteriorization of future employee of internal Affairs bodies ideas, values, norms, knowledge, skills in the plane of personal values, actions, conduct, professional activity, making reforms work on the level of each worker of internal affairs bodies. Pedagogies don't demonstrate the ideal of activity as philosophy does. It shows how to achieve it by the means of education and upbringing. The purpose of social-pedagogies is in the demonstration of new positive models of life and behavior a new way of life and learning it. It isn't enough to tell the citizens and police officers that violence, aggression and corruption is bad it's not enough to make new laws and strengthen control. But the most necessary is to teach conduct without violence, aggression, equally with new laws, normative documents, to form professional readiness but not only competence to work on new posts.

Extreme conditions of a police officer's work are the most difficult in terms of forming professional readiness of future employees of internal affairs bodies to professional activity.

Under modern conditions of increasing external aggression and internal criminality the question arises about increased role of personal factor in their overcoming in view of the newest developments in the field of forming professional competence of workers of internal affairs bodies. Just these questions form the basis of the monograph, its statements and conclusions can be used in the reformation of internal Affairs bodies, training of patrolmen at the Higher Educational Establishments of Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розбудова і становлення правової держави в Україні значною мірою залежить від тих, хто захищає, охороняє права людини – від працівників органів внутрішніх справ. Протистояння в суспільстві, масове порушення прав людини висувають нові вимоги до роботи працівників ОВС, у тому числі щодо професійної готовності до роботи в екстремальних умовах. Діяльність працівників ОВС є особливо ризикованою і небезпечною в умовах поєднання кризи в країні й подолання системного порушення прав людини, росту злочинності, зростаючої кількості зброї на руках у злочинців, збільшення випадків актів тероризму, залякування населення, агресії. Ненормовані умови праці, постійний стрес, загроза життю і здоров'ю працівників ОВС, нові форми злочинності вимагають формування у майбутніх працівників ОВС професійної готовності до роботи в екстремальних умовах.

Існуючі дослідження в галузі підготовки майбутніх працівників ОВС до роботи в екстремальних ситуаціях В. Андросюка, Л. Казміренко, Я. Кондратьєва, М. Костицького, В. Синьова, С. Яковенка та ін. розкривають правові, психологічні, організаційні засади підготовки майбутніх працівників ОВС до роботи в екстремальних умовах. Позиції нового бачення сутності професійної підготовки курсантів у системі ВНЗ МВС України представлені в працях О. Бандурки, В. Дяченко, І. Котенєва, С. Кузнichenка, В. Лукашевича, В. Плisko. Значний внесок у розробку сучасної теорії і практики професійної освіти працівників правоохоронних органів зробили В. Горайнов, М. Корольчук, С. Кубіцький, В. Лефтеров, С. Харченко, Г. Яворська; представники психологічної науки О. Охременко, О. Тімченко, М. Ануфрієв, Є. Оспіщев, О. Синявська. Однак проблема формування професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у майбутніх працівників ОВС, зокрема в аспекті педагогічних та соціально-педагогічних умов формування цієї готовності, ще не була предметом спеціального дослідження в теорії професійної педагогіки.

Доцільність дослідження зазначеної проблеми пов'язана з необхідністю подолання суперечностей між сучасними вимогами держави до особистості працівників ОВС та загальним станом сформованості професійної готовності до роботи в екстремальних умовах, між необхідністю формування професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у студентів як майбутніх працівників ОВС у процесі професійної підготовки та недостатнім рівнем розробленості змісту, форм і методів такої підготовки, між недостатнім рівнем сформованості професійної готовності студентів, курсантів до роботи в екстремальних умовах та вимогами відповідних нормативних документів МВС України і практикою роботи міліціонера. Окремо треба сказати про соціально-педагогічний аспект формування професійної готовності майбутніх працівників ОВС до роботи в екстремальних умовах – вони спрямовані на формування позитивного сприйняття міліціонером, членами його сім'ї, суспільством і

мікросередовищем його діяльності, допомагають пом'якшити вплив екстремальних умов на особистість і якість роботи міліціонера.

Як свідчить закордонний досвід підготовки працівників поліції до роботи в екстремальних умовах, там акцент робиться на швидкість і реакцію на основі теорій біхевіоризму, прагматизму, концепції поєднання особистої і колективної безпеки. У той час як вітчизняна школа підготовки працівників ОВС завжди ґрунтувалася на особистих якостях і професійній майстерності. Обидва аспекти проблеми є важливими в екстремальних умовах та вимагають обґрунтованого поєднання в процесі сучасної підготовки майбутніх працівників ОВС у ВНЗ МВС України. Огляд наукових досліджень дозволяє говорити, що, незважаючи на наявність значного наукового матеріалу в цій галузі („педагогіка особистої безпеки”, „зірка виживання”, „менеджмент особистої безпеки” тощо) та досвіду підготовки працівників спецпідрозділів у різних країнах, проблема формування сутності професійної готовності до роботи в екстремальних умовах студентів, курсантів як майбутніх працівників ОВС у нових соціально-економічних і політичних умовах розвитку нашого суспільства залишається недостатньо дослідженою, зокрема немає чітко визначених педагогічних та соціально-педагогічних умов формування такої готовності у курсантів ВНЗ МВС України, критеріїв її сформованості.

Актуальність досліджуваної проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість спонукало нас до об'єднання зусиль фахівців різних галузей до створення цієї монографії, на базі якої згодом плануємо написати навчально-методичний комплекс для студентів, курсантів ВНЗ МВС України, патрульних для формування їх професійної готовності до роботи в екстремальних умовах з урахуванням специфіки умов і рівнів підготовки фахівців.

Теоретико-методологічну основу роботи становлять системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний підходи до підготовки фахівців у ВНЗ; концепція надійності (В. Небиліцин), психологічного забезпечення діяльності в екстремальних ситуаціях (В. Розов), положення про закономірності формування особистості, готовності до професійної діяльності, до виконання бойового завдання, до різних видів діяльності; мобілізаційна готовність у спорті; поняття „екстремальна ситуація” в правоохоронній діяльності.

У монографії ми спиралися на основні положення законодавчих та нормативно-правових документів, зокрема Законів України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Національну доктрина розвитку освіти України у XXI столітті”, Закон України „Про міліцію”, нормативно-правові акти, накази МВС України, розпорядження МВС України, рішення колегії МВС України, інструкції МВС України та інші нормативні документи.